



UNTO HÄMÄLÄINEN kuvat NICO BACKSTRÖM

Yksinäinen ratsastaja

Mannerheimin patsas täyttää 50 vuotta.
Pronssihahmoon kätkeytyy hienovaraisia viestejä.

Ministeri **Jaakko Nummisen** ääni värähtää, kun hän lukee äitinsä **Ainon** päiväkirjamerkintää **Mannerheimin** hautajaispäivältä 4. helmikuuta 1951. Äiti kertoo päivän juhlallisesta tunnelmasta ja mainitsee, että Jaakko oli seisonut

ylioppilaiden kunniakujassa, joka reunusti hautajaisaattueen reittiä.

Äiti päättää merkinnän: *Mikä on lunnas tästä tunnelmasta?*

Numminen keskeyttää lukemisen ja sanoo, että "lunnaalla äiti tarkoitti Neuvostoliiton reaktiota, jota silloin pelättiin". Hän kuvaa kotiaan hengeltään "isänmaalliseksi ja oikeistolaiseksi". Perheellä oli tapana pitää yhteistä päiväkirjaa, johon vanhemmat ja lapset vuorotellen kirjoittivat.

Nummisen perheen päiväkirjasta löytyy myös ensimmäisiä mainintoja siitä, miten Mannerheimin patsasta ryhdyttiin puuhaamaan opiskelijaporukassa. Ylioppilaiden aloite toteutui. Suomessa järjestettiin 1952 rahankeitys, johon osallistui peräti 737 503 suomalaista. Patsas kustannettiin sen tuotolla ja paljastettiin Mannerheimin syntymäpäivänä 4. kesäkuuta 1960.

"Onko siitä tosiaan viisikymmentä vuotta", Numminen hämmästelee, kun istumme Kiasman kahvilassa ja katselemme patsasta.

81-vuotias Numminen on nyt eläkkeellä opetusministeriön kanslia-



Ratsastajapatsas

Kuvanveistäjä Sofia Saari:
"Almo Tukiaisen veistos on suositteleva, ehdottomasti ykkönen Suomessa. Kokonaisuus, myös jalusta, on väheleinen ja tyylikäs. Se on pelkistetty, fyysinen ja plastinen kaunis veistos. Se on taideteos, mutta suurmiesten patsaalin on aina kätkeytyä historiallisia symbolisia viestejä. Mannerheim katsoo hienon oikealle. Se tarkoittaa, että hän muistelee menneisyyttä."



Pää

"Mannerheimilla on päättävien, vähän surumielinen ilme. Ehän häntä muisteta hymyilevänä. Katse on hieman alaspäin, tarkalleen. Kasvoja veistettäessä pitää pelkistää muutamia piirteitä, että ne näkyisivät. Aimo Tukilainen on tässä onnistunut. Karvalakki on viittaus Mannerheimin suurimpaan saavutukseen. Hän oli talvisodan ylipäällikkö, jonka johdolla hyökkäys torjuttin. Silloin hän yhdisti Suomen kansan."

päällikön virasta. Hän on seurannut patsaskeskustelun kaikki vaiheet. Hän muistaa hyvin, miten kommunistit ja Neuvostoliitto paheksuivat patsaan pystyttämistä.

Patsaasta syntyi myös taiteellisia riitoja, ja siitä jouduttiinkin järjestämään kaksi veistoskilpailua. Lopulta kuvanveistäjä **Aimo Tukilainen** valittiin tekemään patsasta. Työ kesti kolme vuotta.

On kiistelty hevosen käynnistä, Mannerheimin asusta ja tietienkin patsaan sijainnista. Viimeinen suuri kiista syntyi 1990-luvun alussa, kun Kiasmaa suunniteltiin.

"Olin silloin Kiasman rakentamistoimikunnan puheenjohtaja. Museon rakentamisvaiheessa pohdittiin patsaan siirtämistä. Kenraali **Ehrnrothin** johdolla kerättiin kymmenientuhansien nimien adressi sen puolesta, että patsas pidettäisiin entisellä paikallaan."

"Kiasman suunnittelija **Steven Hall** ymmärsi patsaan arvon, eikä sitä tarvinnut siirtää. On unohtumaton näky, kun valo sattu sopivasti ja patsaan varjo näkyi Kiasman seinää vasten."

Numminen nostaa Mannerheimin patsaan korkeimmalle jalustalle. **Aleksanteri II:n** patsas Senaatinorilla symboloi autonomian aikaa. **J. V. Snellmanin** patsas Suomen Pankin edessä kansallista heräämistä ja Mannerheimin patsas Suomen itsenäisyyttä.

Seuraavana päivänä istumme täsmälleen samassa Kiasman kahvilan pöydässä ja katsellemme patsasta. Nyt pöydässä istuu **Sofia Saari**. Hän on 33-vuotias kuvanveistäjä ja tutkija, joka on veistänyt useita suurmiespatsaita. Nyt hän on aloittamassa väitöskirjaa näköispatsaiden merkityksestä kaupunkikuvassa.

Sofia Saari vertaa Mannerheimin patsasta taideteokseksi ja kansallisen monumenttina **Väinö Linnan** kirjaan *Tunteton sotilas*.

Näillä sivuilla Sofia Saari kertoo patsaaseen kätkeytyistä viesteistä. ■

Kuvakooste ratsastajapatsaan vaiheista on osoitteessa [hs.fi/kuukausi.fi](https://kuukausi.fi)

Sauva

"Katsokaa, miten Mannerheim pitää ohjaksia. Suikeet ovat höllästi kädessä ja hieman koholla. Se kertoo luottamuksesta ja levollisuudesta. Näin mennään rauhallisesti eteenpäin: ei ole enää hätää. Toisessa kädessä on Marsalkan sauva. Se kertoo arvostuksesta ja ainelatutuksesta asemasta Suomen historiassa. Muita marsakkoja ei meillä ole. Sauvaa pidetään kuitenkin huomaamattomasti sivulla."

Miekka

"Olen asunut Italiassa ja tutkinut Etelä- ja Keski-Euroopan ratsastajapatsaiden yksityiskohtia. Niissä on miekka melkein aina esillä ja usein myös koholla. Mannerheimin miekka on tupeassa. Ei olla menossa sotaan. Siinä on suuri symbolinen ero. Tämä on supisuomalainen ratsastajapatsas. Kahvan kauniit yksityiskohdat on tarkasti veistetty."

Kannus

"Olen harrastanut ratsastusta ja kiinnitin huomiota siihen, että Mannerheimilla on hevoseen hyvä pohjajippo. Se kertoo, että hän on kokenut ratsunies ja tuntee hevoseensa ominaisuuksien. Ei tarvita ylimääräistä puristusta. Saappaan kannus ei ota kiinni hevoseen."



Rinta

”Marsalkalla on hyvä ryhti, ja hän nojaa hieman taaksepäin. Se kertoo aktiivisuudesta ja johtajuudesta. Hän ohjaa hevosta, ei vain istu sen selässä. Kunniamerkit ovat irtonaisia, hieman pikalle liimattun näköisiä. Rinnassa näkyy vain muutama suuri merkki. Pienet eivät kyllä erottuisikaan. Ehkä Aimo Tukialainen haluaa kertoa, että hyvät kunniamerkit ole sittenkään niin merkittäviä. Vain teot ovat tärkeitä.”



Turpa

”Hevoson sieraimet ovat suurentuneet, mutta sen ääme on tynni. Tästäkin yksityiskohdassa on suuri ero esimerkiksi puolalaisiin ratsastajapatsaisiin. Niissä sieraimet ovat auki ja paisuneet valtavan kokoiseksi. Saattaa meikkin kuulla, miten hevonen korskoo. Mannerheimin hevonen on hiljaa mutta valpas.”



Askel

”Aimo Tukialainen on joutunut tekemään valtavan työn, kun hän on kuvannut hevosen rauhallisen käynnin. Se vaikuttaa kokopatsaan lopulliseen asentoon. Hevoson pitää olla luonnollinen. Rauhallisesti askeltavan hevosen veistäminen on hyvin vaikea projekti. Laukkaava hevonen on paljon helpompi veistää.”